

would be to manually reconstruct and recover the original data:-)" (Robert Wood of Canada).

Обігрується і назва організації *Climate Research Unit*, де працівники порівнюються з хрестоносцями (*crusaders*) та чимось брудним, неприємним (*cruddy*):

- But the emails have revealed that the **CRUsaders** have meddled and manipulated journals (Richard).
- Dodgy Geezer, you show better deductive logic than the **CRUdders** (Gendeau).

Гра слів використовується у репліці "It must be **Mann made** factor, or the added value™ for sure" (Juraj V.) на основі омофонії слова *man* (людина) та прізвища кліматолога Майкла Манна.

Отже, під впливом процесу екологізації суспільної свідомості, переоцінки соціальних пріоритетів, екоорієнтації соціально-політичних рухів семантична структура екоконцептів безперервно зазнає деяких змін. Уже існуючі концепти доповнюються новими концептуальними сферами, як показав аналіз концепту КЛІМАТГЕЙТ.

1. *Розмаріца І. О.* Лінгвокогнітивні особливості комунікації у сфері екології (на матеріалі сучасної англійської мови): автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.04 – Германські мови. – І.О. Розмаріца. – К., 2004. – 20 с. 2. *Mautner G.* Time to get wired: Using web-based corpora in critical discourse analysis. – *Discourse & Society*, 2005. – Vol. 16, no. 6. – P. 809–828. 3. *Myers G.* The Discourse of Blogs and Wikis. – London & New York: Continuum, 2010. – 180 p. 4. *Nisbet M.* "ClimateGate": A catchphrase that instantly flips the frame on climate scientists. *Framing Science Blog* [Електронний ресурс]. – Режим доступу до кн.: <http://scienceblogs.com/framing-science/2009/12/06/climate-skeptics-flip-the-publ/>

Джерела ілюстративного матеріалу: 1. <http://wattsupwiththat.com/>

Бадзюнь О. Є., студ.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

ЛЕКСИЧНІ ОДИНИЦІ НА ПОЗНАЧЕННЯ СТАНІВ ТА ЯВИЩ ПОГОДИ В АНГЛІЙСЬКОМУ ДИСКУРСІ

У статті розглянуто лексичні одиниці на позначення станів та явищ погоди, які представлені ієрархічно організованим системним

комплексом – лексико-семантичним полем «Погода». Досліджено особливості функціонування лексем в англійському дискурсі й репрезентовано класифікацію з урахуванням синонімічних та антонімічних відношень.

Ключові слова: концепт погоди, мовна картина світу, лексична одиниця, лексико-семантичне поле, диференційна сема, синонімічні та антонімічні відношення.

В статье рассмотрены лексические единицы для обозначения состояний и явлений погоды, которые представлены иерархически организованным системным комплексом – лексико-семантическим полем «Погода». В работе исследуются особенности функционирования лексем в английском дискурсе и представляется их классификация с учетом синонимических и антонимических отношений.

Ключевые слова: концепт погоды, языковая картина мира, лексическая единица, лексико-семантическим поле, дифференциальная сема, синонимические и антонимические отношения.

This article deals with the lexical units that denote atmospheric processes and weather phenomena. They are represented as a hierarchically organized system, namely, lexico-semantic field "Weather". The research examines some functions of lexical elements in the English discourse and attempts to classify them according to their synonymous and antonymous relations.

Key words: the weather concept, the linguistic picture of the world, a lexical unit, a lexico-semantic field, a differential seme, synonymous and antonymous relations.

Людина з давніх часів намагалася осмислити навколишній світ, і саме погодні явища першими знайшли своє відображення у мові. Це пояснює відносну стабільність їхнього складу впродовж багатьох століть і достатній ступінь репрезентативності в лексикографічних джерелах.

Мова як абстрактна система зі структурними відношеннями елементів у рівневій організації стала об'єктом пізнання через суб'єкта-людину, коли виникли соціально-індивідуальні чинники впливу на її розвиток. Це не лише засіб спілкування, а й невід'ємна складова й виразник досягнень людської культури. Так, останнє, що залишилося світові в асоціаціях від старої доброї Англії на фоні масштабної глобалізації та стирання культурних кордонів, – це тема погоди. Як правило, культурологічний образ Великобританії (або як

часто її ще називають "туманним Альбіоном") складається з уявлень про нестійку мінливу погоду в цій країні. Тому особливості погодних умов мають значний вплив на формування не лише іміджу королівства, але й на стиль життя британців.

Позначення станів погоди є одним із найбільш сприятливих об'єктів дослідження лексикології та фразеології. На сучасному рівні розвитку мовознавства, коли загальнотеоретичні основи семантичного аналізу достатньо розроблені, необхідним залишається вивчення окремих груп мовних одиниць із використанням антропо- і природоцентричних парадигм, що забезпечує більш глибоке розуміння закономірностей мовної системи й відображення її в мовній картині світу.

Лексико-семантична система – одна з найскладніших мовних систем, що зумовлено багатовимірністю її структури, неоднорідністю одиниць, різноманітністю відображених у них відношень і відкритістю для постійного поповнення новими елементами (словами та значеннями). Її своєрідність також полягає в тому, що, на відміну від інших мовних систем (фонологічної і граматичної), вона безпосередньо пов'язана з об'єктивною дійсністю.

Оскільки кожен етап у розвитку людства супроводжується виникненням нових реалій, що поступово приходять на зміну старим, і нових відносин між ними, то можна говорити про неповноту опису складників концепту "Погода". Тому актуальним нині залишаються аналіз та класифікація досліджуваних лексичних одиниць (зокрема, англійських іменників), які розглянуто як ієрархічно організований системний комплекс лексико-семантичного поля "Погода" з урахуванням їхніх синонімічних та антонімічних відношень.

Матеріалом дослідження є лексичні одиниці на позначення концепту "Погода" загальною кількістю сто десять лексем, виокремлені шляхом словникової вибірки [Longman Dictionary of American English 2000; Longman Dictionary of Contemporary English 2005; Longman Dictionary of English Language and Culture 1992; The New Oxford Thesaurus of English 2000].

Так, на основі компонентного аналізу можна виділити три мікрополя (три лексико-семантичні групи) у межах ЛСП "Погода": "опад", "вітер", "Спека – Холод" (Рис. 1). Одразу зазначимо, що явища природи, представлені іменниками перших двох ЛСГ "опад" і "вітер", характеризуються непостійністю, темпоральністю, тоді як температура є

іманентною ознакою природи, яка завжди притаманна навколишньому середовищу чи то в плюсовому, чи то в мінусовому вияві.

Оскільки словник "Longman Dictionary of Contemporary English" пояснює, що опади – "вода в будь-якому стані: чи то у рідкому (e.g. *rain, drizzle*,), чи то у твердому (e.g. *hail, snow*)" [Longman Dictionary of Contemporary English 2005, 1286], це дає можливість виділити в мікрополі "*Opadu*" дві лексико-семантичні групи – "*дощ/ туман*" і "*сніг / паморозь*". (Рис. 2)

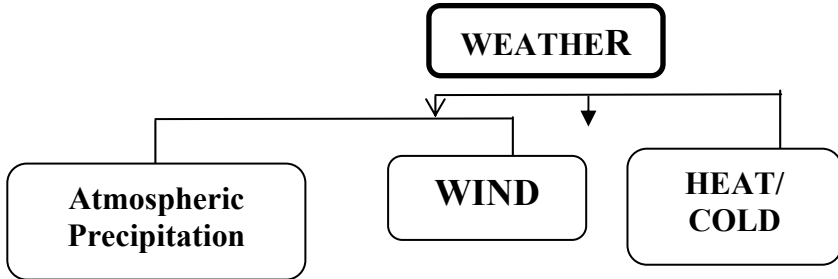
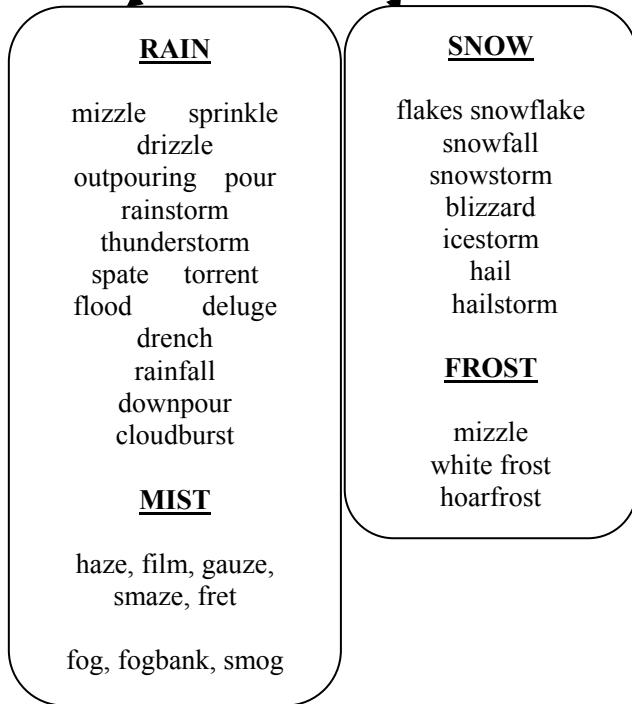

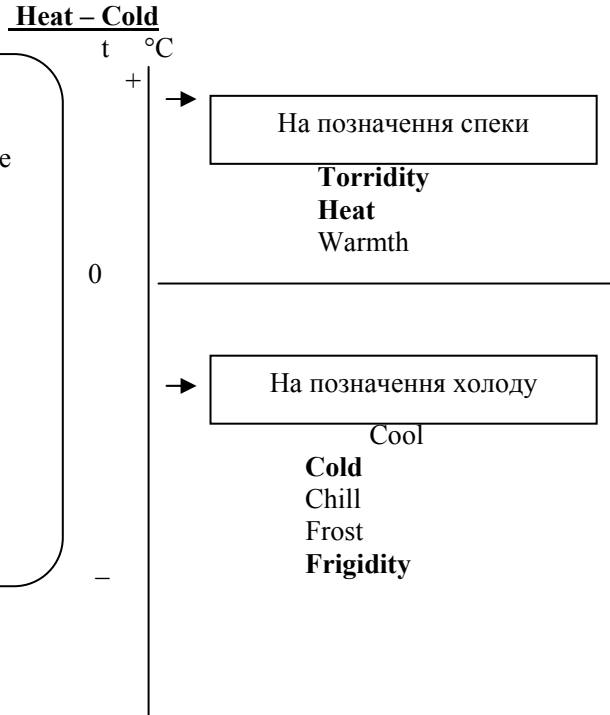
Рис.1. ЛСП "Погода"

ЛСГ "*дощ*" є типовим прикладом синонімічної групи слів: *mizzle, sprinkle, drizzle, outpouring, pour, rainstorm, thunderstorm, spate, torrent, flood, deluge, drench, rainfall, shower, downpour, cloudburst*. Але значення синоніма-домінанти *rain* і значення інших іменників групи розрізняються диференційними семами. Так, наприклад, *rain* і *downpour* – семою "інтенсивність", *rain* і *shower* – семою "тривалість", *rain* і *drizzle* – семою "якість".

Рис.2. Мікрополе "Опади"
Atmospheric Precipitation

Рис.3. Мікрополе "Спека – Холод"

Важливо наголосити на тому, що, хоча іменники "*rain*", "*sleet*", "*snow*", "*hail*" позначають різні види опадів, вони можуть бути об'єднані спільною семою "*fall*". За ознакою сильних опадів у вигляді повеней або хуртовин об'єднуються у синонімічний ряд значення таких іменників: "*fall*", "*shower*", "*flurry*", "*downfall*", "*avalanche*", які є спільними як для синонімічного ряду "дощ", так і "сніг".

Синонімом-домінантою для ЛСГ "Туман" є іменник *mist*. Група характеризується двома синонімічними рядами, об'єднаними спільною семою "інтенсивність": *haze, film, gauze, smaze, fret – fog, fogbank, smog*. І якщо лексеми першого ряду позначають розріджений, ненасичений туман, то в другому вони уживаються для номіналізації густого туману, який часто унеможливує рух та погіршує видимість.

Для мікрополя "Вітер" характерним є розподіл на п'ять підгруп:

- 1) "**Вітри різних напрямків**" (*easterly, norther(ly), westerly, northeaster, southeaster* та інші);
- 2) "**Легкий вітер**" (*air, breeze, zephyr* та інші);
- 3) "**Сильний штормовий вітер**" (*gale, tempest, hurricane* та інші);
- 4) "**Порив вітру**" (*gust, blast, flaw, whiff, puff* та інші);
- 5) "**Регіональні вітри**" (*berg, chinook, harmattan, sirocco, solano* та інші).

Яскраво вираженою синонімічною групою є значення іменників підгрупи "Сильний штормовий вітер". Так, усі іменники (*storm, cyclone, typhoon, tornado, tempest, gale, whirlwind, twister, squall, hurricane, blizzard*) об'єднуються семою "великої інтенсивності", позначаючи силу вітру, а слово *storm* є синонімом-домінантою, оскільки саме ним найчастіше трактуються значення інших іменників у словникових дефініціях.

Диференційними семами для всіх видів штормових вітрів є "місце утворення вітру" та "їх поєднання з іншими атмосферними опадами". Закономірно, що ці ознаки не дозволяють замінити, наприклад, іменник *tornado* на *typhoon* при перекладі англомовних текстів на інші мови, оскільки ці вітри утворюються на різних територіях, і така заміна значень впливатиме на зміст висловлювання.

За своєю структурою відрізняється мікрополе "Спека – Холод" (Рис. 3), особливістю якого є поєднання синонімічної та контрастно-антонімічної градуальної опозиції. Основою зазначеного протиставлення є головні нейтральні слова "холод" і "спека", решта членів парадигми, виражаючи різний ступінь вияву ознаки, ніби

накладаються на це протиставлення і є синонімами для вираження інтенсифікації. Їх значення залежить від співвідношення зі значенням нейтральних слів.

Це дає нам змогу поділити мікрополе "Спека – Холод" на дві протилежні за температурною ознакою синонімічні групи: *warmth-heat-torridity* та *cool – cold – frigidity*.

Досліджуючи антонімічні протиставлення у цих групах, визначаємо різний ступінь вияву певного явища чи відношення з діаметрально протилежних позицій. Наприклад, іменник *torridity* не може бути антонімом до слова *cool*, а *cold* – антонімом до *warmth*, оскільки вони не відрізняються за категоріями інтенсивності та оцінки з виключно протилежних сторін. Іменник *torridity* (сема "велика інтенсивність спеки") має абсолютний антонім *frigidity* (сема "велика інтенсивність холоду"), а лексема *cold* (сема "середня інтенсивність холоду") є антонімом до *heat* (сема "середня інтенсивність спеки").

До периферійних членів підгрупи "Холод" відносимо іменники *nip, snap, freeze, bleakness, wintriness, freshness, sharpness*. "Середній ступінь тепла" у підгрупі "Спека" позначають периферійні іменники: *tepidity, lukewarmness, heatwave*.

Отже, у результаті дослідження і аналізу лексичних угруповань слів, об'єднаних спільними семами "атмосферні опади", "кліматичні умови", проведених на основі синонімічних і антонімічних відношень у межах природоцентричного підходу, нами було розроблено класифікацію і опис ЛСП "Погода" та виявлено певні особливості й принципи організації зазначеного поля і його функціонування.

1. Апресян Ю. Д. К построению языка для описания синтаксических свойств речи / Ю.Д. Апресян // Проблемы структурной лингвистики. – М.: Наука, 1973. – С. 279–325. 2. Арнольд И. В. Лексико-семантическое поле в языке и тематическая сетка текста // Арнольд И. // Семантика. Стилистика. Интертекстуальность: Сб.ст. / Науч.ред. П.Е.Бухаркин. – СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 1999. – С. 250–259. 3. Білюба Д. Словосполучення "Adjective + Weather" як складова концепту погода // Мовні і концептуальні картини світу: Зб. наук. праць. – К.: ВПЦ "Київський університет". – 2003. – №9. С.171–175. 4. Інатова А. Ф. Особливості найменування явищ природи в англійській, німецькій, іспанській, українській та російській мовах // Studia Germanica Et Romanica: Іноземні мови. Зарубіжна література. Методика викладання. –

Дон. НУ. –2008. – том 5, № 1(13). – С. 84–91. 5. *Косенко О. С.* Мовна картина світу// Мовні і концептуальні картини світу: Зб. наук. праць. – К.: ВПЦ "Київський університет". – 2005. – №15. С.105–114 6. *Розмаріца І. О.* Вербальна репрезентація концепту Climate Change в англомовній картині світу // Мовні і концептуальні картини світу: Зб. наук. праць. – К.: Логос, 2002. – С. 440–447. 7. *Longman Dictionary of American English.* – New York: Longman, 2000. 8. *Longman Dictionary of Contemporary English.* – New York: Longman, 2005. 9. *Longman Dictionary of English Language and Culture.* – Longman Group Limited, 1992. 10. *Longman Essential Activator.* – Longman Group Limited, 1997. 11. *New Webster's Dictionary and Thesaurus of the English Language.* – The USA: Lexicon publications, 2004. 12. *The New Oxford Thesaurus of English.* – Oxford: Oxford University Press, 2000.

Базан О. М., асп.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

РИТОРИЧНЕ ПИТАННЯ: ЛОГІЧНИЙ ЧИ ЛІНГВІСТИЧНИЙ ФЕНОМЕН?

У статті досліджуються характеристики риторичного питання як терміноодиниці кількох гуманітарних наук: філософії, риторики, лінгвістики, і робиться спроба встановлення специфіки його галузевої приналежності.

Ключові слова: *судження, філософія, логіка, риторика, лінгвістика, питальне речення, риторичне питання, експресивна функція.*

В статье исследуются характеристики риторического вопроса как терминоединицы нескольких гуманитарных наук: философии, риторики, лингвистики, а также делается попытка установления специфики его отраслевой принадлежности.

Ключевые слова: *суждения, философия, логика, риторика, лингвистика, вопросительное предложение, риторический вопрос, экспрессивная функция.*

The article investigates the rhetorical question characteristics as a terminological unit of several humanities: philosophy, rhetoric, linguistics, and also attempts to establish its branch belonging specifics.

Keywords: *judgment, philosophy, logic, rhetoric, linguistics, interrogative sentence, a rhetorical question, expressive function.*